

שורות

גיליון 05
קיץ 2025

מגזין שירה ישראלית
מבית קתרזיס

טורים ומדורים

אלפרד כהן על "העפרוני", ספרו החדש של צוריאל אסף, **נעה שבתאי** על הפסיחה בשיר, **שחף ארז** על אהבתו הראשונה בשירה, מעקב צמח: האם המחשב כבר כותב שירה יפה מאיתנו ועוד...

שירים חדשים

מאת נדב ליניאל, לורן מילק, צור גואטה, נירית צורמגיד, אלפרד כהן, ליאת מורבצ'יק, שחף ארז, נטע דגן, לירון גרייף, שרה ליבנה, גרגורי גורדון, מירב כהן גנת, לארי וייסמן, ליאת הלפרין וספי, איתמר רכס, אפרת לוצאטו וגיל אליאס

שורות מגזין שירה ישראלית

גיליון 05

קיץ 2025

עורך המגזין: אלון ארד

חברי מערכת: נעה שבתאי, אלפרד כהן, דנה שמחיוף שחף, נועה גורן, יעל מרקוס

מוציא לאור: קתרזיס ספרים

עיצוב: רן דיגמי

עורך ראשי: יואב גלבו

כל הזכויות שמורות למחברות ולמחברים.

אין לצלם, להעתיק, לשכפל ולהפיץ באמצעים אלקטרוניים, אופטיים או מכניים

את התוכן הנמצא במגזין זה ללא אישור המחברים. אין לעשות שימוש מסחרי

מכל סוג שהוא בתוכן המגזין ללא רשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

Litterae Plebi Habendae Sunt

הספרות היא בידי העם

קתרזיס

למגזין בדיגיטל:

שורות - מגזין שירה ישראלית

ShurotMagazine

ת ו כ ו

16 ליד העץ, בגובה העין

אלפרד כהן על "העפרוני" מאת
צוראל אסף

18 עוד שירים

- 18 שרה ליבנה
- 19 שחף ארז
- 20 לירון גרייף
- 21 גרגורי גורדון
- 22 גיל אליאס
- 23 לורן מילק
- 24 אלפרד כהן
- 26 לארי וייסמן

04 חושך שבטו

על טרנד הביקורות החיוביות

07 שירים

- 07 נדב ליניאל
- 08 צור גואטה
- 09 ליאת הלפרין וספי
- 10 ליאת מורבצ'יק
- 11 איתמר רכס
- 12 נירית צור-מגיד
- 13 אפרת לוצאטו
- 14 מירב כהן גנוז
- 15 נטע דגן

עניינים

---

32 המטריקס

מעקב צמוד: האם הבינה המלאכותית
כבר כותבת שירה יפה מאיתנו?

---

28 אהבה ראשונה

שחף ארז על הרגע שבו התאהב בשירה

---

30 ארגז הכלים

נעה שבתאי על כלי העבודה
המשמשים לכתיבת ולקריאת שירה.
והפעם: הפסיחה

---

34 משחקי מילים

- 34 מיטב המילים במרע סדרן
- 35 משבצות
- 36 תשובות

חושך שבטו | אלון ארד

לפני שבועות מספר קראתי ביקורת שלילית על ספר שירה שראה אור לאחרונה במדינתנו. לא ביקורת אכזרית שגיא-כהנית במהותה או כזו שניתן לראות שבבסיסה עומדת איבה עמוקה למאן דהוא, אלא פשוט ביקורת מנומקת, עניינית ומה לעשות... שלילית. המבקרת פחות אהבה את הספר והיא גם ידעה לנמק למה. לתדהמתי, נדהמתי. בשנים האחרונות ביקורת שלילית רצינית ומעוררת מחשבה הפכה כל-כך נדירה במחוזותינו שפשוט שכחתי איך ביקורת שכזו נראית.

אם לשפוט על פי הלך הרוח בשנים האחרונות, משוררת או משורר המוציאים לאור ספר בישראל יכולים לצפות לאחת מארבעת התגובות האלה: ביקורת משבחת, ביקורת טובה המזכירה פה ושם כמעט בהתנצלות את חסרונות הספר, טור מנתח שאינו מתימר כלל להציע שיפוט או התעלמות מוחלטת. ביקורת שלילית עניינית כמעט שאינה אופציה.

אפשר לחשוב על סיבות רבות לכך: סצנה קטנה יחסית שבה כולם פוגשים זה את זה במוקדם או במאוחר, תחושה שהשירה נמצאת גם ככה בימי שפל מבחינת פופולריות אז אין מוטיבציה לבעוט במי שעדיין מנסה, מיעוט טורי ביקורת המוביל מטבע הדברים להתמקדות במיטב היצירות, תפיסת תפקיד הביקורת בעידן הרשתות החברתיות וכו'. למתעניינים בנושא, איתמר קציר כתב לאחרונה מאמר מצוין על מעמדה של ביקורת התרבות בישראל ("תהיה אלים כלפיי, ואהיה אלים כלפיק", הארץ, 30/04/2025).

מרבית הסיבות והטיעונים לטרנד החיוביות הזה מעמידים במרכז את המשוררים ושוכחים את הסיבה שלשמה נתכנסנו: השירה. אם יש משהו אחד שלמדתי לאורך שנותיי בחינוך זה שפסיכולוגיה חיובית, חשובה ככל שתהיה כמנוע לצמיחה, אינה מספיקה לבדה. צמיחה דורשת, לעיתים קרובות משהיינו רוצים להודות בכך, גם גבולות וסנקציות.

צר לי, אך השירה העברית לא יכולה להמשיך לצמוח על בסיס ביקורות חיוביות בלבד. המיקוד הכמעט בלעדי בחוזקות ובחיובי מקבע ומונע התפתחות. על הרוצים בטובתה של השירה חלה החובה לעצור מדי פעם את שטף המחמאות הכה

מהנה, להתביית על ספר שאינו מוצלח דיו לטעמם, להוציא את המרקר ולסמון לנו, הקוראים והכותבים, מה עובד בו לדעתם ומה לא עובד.

זה יהיה לא נעים, אני מבין את זה, לא למשוררים שהספרים שלהם יקבלו ביקורת רעה ולא למבקרים שגם יצטרכו להתעמק בספרים שלא נהנו מהם וגם עלולים בתמורה למצוא את עצמם מלוהקים לתפקיד הנבלים. יובל אביבי הסביר בריאיון המשותף שלו עם מיה סלע בפודקאסט "סאבטקסט" (בהנחיית חברנו אלפרד כהן) שאומנם זו קלישאה, אבל הוא באמת ניגש לכל ספר שהוא קורא בשאיפה שיעיף אותו ויגרום לו לכתוב ביקורת משתפכת, ושהוא לא רוצה לקרוא ספרים שהוא לא אוהב או ספרים לא טובים. סבול למעננו, יובל! הקרב עצמך למען הכלל!

במצב השוק הספרותי כיום, מצב שבו הרשתות החברתיות מרוממות לפסגת טבלאות רבי המכר ספרות השואפת מלכתחילה לשטחיות ולעוני שפתי ורעיוני, התעלמות מיצירות שאינן מתעלות לסטנדרט שאותו המבקר רואה כספרות טובה אינה אופציה. זוהי פריווילגיה שאין לספרות העברית כרגע, פריווילגיה של ימי זוהר שכולנו יודעים שאנחנו לא נמצאים בהם.

איני מציע להתמקד בשלילי. חשוב להבהיר זאת. את מעט המקום שמקבלת השירה העברית על במת התרבות יש להקדיש ברובו לפסגותיה. לא חסרות כאלה. נכתבת בימים אלה שירה עברית נהדרת והבלטתה חשובה ומהותית לענייננו. אבל מדי פעם, נגיד ביחס של אחד לארבעה טורים, אולי אחד לחמישה, אנא, העמידו במרכז גם את הבינוני ואת הרע בעיניכם, וקראו להם בשמם.

שמות העצמים | נדב ליניאל

גופה פרוש על פני הסדין
מנורת הלילה מתבוננת בעורף
כעל מפה של ארץ זרה.
אני מונה את שמות איבריך
כפי שמונים את שמם של קרובי משפחה
באלבום תמונות ישן.
מלמד אותך לשים את לשוני בפיה:
יד פקוחה,
ירכים לבנות בשנהב.
אני מסביר לך את מה שחומק בשפתך:
מיו, שמות עצם, מלות תאר.
אני נושק כל איבר ומונה:
כפות רגלים, כתפים, עינים,
עד ששמם דבק בשפתך
כמו צל אל שמות העצם.
אני אומר לב, הרט,
שפה, ליפ, לאנגוג'
זיו, קוק.
אני מניח את גופי העברי
על עורף.
אזני מעל לכלוב הצלעות,
צפור צהבה, יחידה, שרה את שירה.

מתוך ספרו החדש של נדב ליניאל, **עירוב**, אשר רואה אור בימים אלה בהוצאת **קתרזיס**.

הספה הכחולה | צור גואטה

נְשֹׂאֲרֹתַי אֲנִי
מִכָּל מָה שֶׁהָיָה פֹה
אֲנִי נְשֹׂאֲרֹתַי
עַל הַסֶּפֶה הַכָּחֹלָה בְּסֻלּוֹן
בְּבֵית הָרִיק
בְּלִי תִקְתוּק הַשְּׁעוֹן
כָּתָם אָפֵר עַל בֶּד תָּכַל
וְגַם אֲנִי בְקֹשִׁי
כָּאֵן כְּמוֹ טְבִיעוֹת הָאֲצָבָעוֹת
הֵיכֹן שֶׁהִנְחֹתָ יְדֶךָ
עַל הַסֶּפֶה הַכָּחֹלָה
הֵיכֹן שֶׁהִנְחֹתָה הַסֶּפֶה
וְחָצִינוּ אוֹתָהּ
בְּמוֹרָא גְדוֹל חָצִינוּ
אֲבָל חָצִינוּ
וְעִכְשָׁו אֲנִי מִתְפַּלֵּל
לוֹ יִכְלֶה הַסֶּפֶה לְהַפִּיחַ לַיָּם
שִׁבּוֹ אוֹכַל לְשִׁקֵּעַ
הֵיכֹן שֶׁהִנְחֹתָ יְדֶךָ
כִּי אִתָּה שֶׁבְחַרְתָּ אֶת הַצָּבֵעַ
כָּחַל בְּהִיר
בְּחִנּוֹת הָרֶהִיטִים
אִתָּה שֶׁבְחַרְתָּ
זֶה אִתָּה שֶׁבְחַרְתָּ לְתֵת לִי
אֶת כָּל הַיָּם
וְלִקְחֹת.

עונתית | ליאת הלפרין וספי

לְמַחֲרַת עָרִי גָשֶׁם לְבָשׁוּ לְבוֹ
וְלֹא הִבִּירוּ פָנַי בְּשִׁלּוּלִית קְפוּאָה.
חֲרָטְתִי בְקֶרַח אֶת שְׁמִי וְשִׁכַחְתִּי אֶת שְׁלֹף
וְזָכַרְתִּי סִמְטָאוֹת שׁוֹק בְּתָם יוֹם,
כְּשֶׁחֲמִיצוֹת וְרֶקֶב תּוֹסְסִים אֲוִיר
וְקָבֶס עִירוֹנֵי שֶׁל קִיץ
נִשְׁטָף בְּבִיּוֹב מְקוּמִי.

פַּעַם, אֶהְבֵּתִי מְאוֹד.

בְּכַפּוֹר-לִילָה שָׁאֵל הַפֶּרֶךְ לְשִׁמִּי
וְהַעֲמַדְתִּי פָנִים שְׁלֹא שְׁמַעְתִּי.
לֹא רָצִיתִי לְהִלְבִּיּוֹ אֶת פָּנָיו.

שיר אהבה | ליאת מורבצ'יק

שְׁלוֹבֵי יָרַח יִרְדְּנוּ בְּמִשְׁעוֹל הַמֶּתֶלֶל.
הָעִיר, צְרִיחֶיהָ וְקִצּוֹת עֲצָבֶיהָ
נִתְעַקְצוּ בְּעֵקֶבֶינוּ,
אֲשַׁנְבִּיהָ צָהָרוּ גַחְלִילִיִּים
בְּעֶלֶט הַמֶּטֶלֶל.

וּבְבִהַק עֵינֶיהָ הָאֵמֶלֶל
אִמְרַתָּ לִי שְׂדֵי לָהּ בְּגִלְל

וְאִם חַיִּי הֵם פֶּצַע דִּיּוֹ גְרָמִי,
וְאִם כָּל הַסּוּגָר עוֹדְנוּ
צָף וּמְתַרְפֵּט וְעִגְמוּמִי -

אֲבוֹא בְּשִׁקֵּט הָעִיר,
עֲרְבוּ שְׁשִׁי
כְּשֶׁעַל חֶזֶה גְּבִישִׁי
מִנַּח (סְתֵם כֶּה) -
אוֹלָר זָעִיר.

סונטה לאהבה הנעלמה #1 | איתמר רכס

אהובתי רועה בשדות גופו של זר.
עיני רואות אותו זורה את תמימותה.
קטופה מילדותה, ובה אחר נשזר.
מעינות עיני גשומים מקור דמותה.

אהובתי פצחה שוב במחול אימים:
מתים פקוחי עינים לה שרים מעמק.
רוקדת עם אהוב, פניו נדמים תמימים,
רוקדים על חי ומת, על כל גבעה בחשק.

אמרי, כי לא היה בי כח מעולם:
אהבתי רק השתברה מאישוני,
שעל ספם עמד אף ילד נאלם:

לתהום לבו נהר אהב, ובו הלם.
ויום אחד תבוא שקטה ואת עיני
היא תעצום, וארדם בה עם חי.

כסף אם | נירית צור-מגיד

בתנת הקדרות חורכת את עורך,
פסיה נצרבבים בעמק הבשר.
אתה כלוא בתוך הריק, במחסר,
פשוט מחלומות, יחף ממנוחה.

שמרכת הקיץ כבר פרומה מבת שחוקה,
ספונה בעלטה ובתסחיף סגוף,
לא מכסה יותר את מחושי הגוף,
לא מצליחה לסכר את שטף היפחה.

לו רק נתו היה, ילדי, שוב לפעם
בתוך ורידיה את חדות השושנים,
ולעקר מהם לילות של נים לא נים.

לו רק נתו היה לטעת בבשרך
מאור חמה, לרקם לך פסי זריחה,
להעלים את כיב שנתה בכסף אם - - -

בציר | אפרת לוצאטו

ענבים גדולים ירקום קשים
נאספים אלי מכל עבר,
מתכדררים מכל ההרים והשפלות
והחופים והמישורים החומים.

קלפתם המתוחה מהדקת,
לופתת ימי ציפה וצפיה,
כמעט מתפצחת
בקול דק, מרעיד עולם.

הם מתגוללים אלי, ילדי השרביים
השבים מרעבים לאם נוטפת
חלב ויזן, מטפסים במעלה
כד סדוק, לטבל בנוזל משפר.

התקבצו עלי, מאויי הירקים
שפזרו זה מכבר לכל עבר.

אולי תססתי מדי. אולי
בקשתי מדי.
ילדי החוזרים -
השתכרו אתי.

חליפות | מירב כהן גנוז

הצויפיות מְרַקְדוֹת בֵּין הַעֲצִים הַפּוֹרְחִים
כְּמוֹ דְבוּרִים: צָהַב - שָׁחַר - צָהַב -
וְרִיחַ הַבֶּשֶׂם, חֵם וְכַבֵּד,
מְגַרְגֵר בְּאִפִּי כְחַתוּל בְּשֶׁמֶשׁ.

אֲנִי שָׁבָה מֵהַמַּכְלֵת לַבַּיִת
עֲטוּפָה בְּשֵׁתִיקָה שְׁעֵמָה יֵצְאָתִי,
פּוֹשֶׁטֶת אוֹתָהּ לְאֵט
וְעוֹטָה חֲדָשָׁה
(בְּרַקַּע מְכוּנִיּוֹת דוֹהֲרוֹת
עַל הַכְּבִישׁ שְׁלִיד הַמּוֹשֵׁב).

רק הַמִּינּוֹת מְלַהֲגוֹת:
פּוֹלְשִׁים אוֹרְבִים לַפְתָּחִים.

מתוך ספרה החדש של מירב כהן גנוז, **אמצעי לילות**, אשר עתיד לראות אור בהוצאת **קתרזיס**.

סביל | נטע דגן

אַני עֲסוּקָה בְּמַחְשָׁבָה
אִיהַ מְרִיגֵי־שָׁה הָאֲדָמָה הַנִּדְרָכֶת.
אַני בּוֹדֵקֶת אֶת קוֹלוֹת נְשִׁימַת הַגֶּשֶׁם,
אֶת הַבֵּל פִּיּוֹ שֶׁל הַתְּפוּז
הַנִּקְטָף מֵעֵנָף
וּמִזְכוֹת חֶפְשִׁית לְנִפְיָהּ.

אַני מְחִיכֶת אֶל הַחֲתוּלָה
לְקַבֵּל אֶשׁוּר לְלִטּוֹף
וְהִיא שׁוֹאֵלֶת בְּמַבְט
מְדוּעַ אֲנִי מְבַקֶּשֶׁת אֶת הַדִּפְקָה
אִם יֵשׁ בְּעוֹלָם נְשִׁימָה.

מתוך ספרה החדש של נטע דגן, **כלבי השמש**, אשר עתיד לראות אור בהוצאת **קתרזיס**.

ליד העץ, בגובה העין

אלפרד כהן על "העפרוני", צוריאל אסף, עם עובד, 2024

שירת הטבע הישראלית חווה בשנים האחרונות משבר זהות. הטבע, שפעם היה מקום של גאולה (אצל לאה גולדברג למשל), הפך לשולי, רומנטי מדי, שמאלצי וסנטימנטלי במידה המזכירה ישיבה על דשא עוקצני ומטריד. הדימוי הירוק נשחק; האקליפטוס כבר לא מזכיר את ימי ילדותנו אלא את כריתת היערות בברזיל. בתוך כל זה מגיח, מפציע ופוקע "העפרוני" ספרו של צוריאל אסף, ספר יוצא דופן העוסק בטבע ובשמימי, אך עושה זאת בגובה העיניים.

אסף אינו מתאר נופים, לא בורח אל כפר פסטורלי וגם לא זועק, "געוואלד, פחות עץ ואבדנו". הוא עומד ליד העץ, ומחליף איתו כמה מילים; "המקום מְשׁוּחַח דְרָפִי, בָּא בְלְשׁוֹנִי" (עמ' 9). בספרו, אסף שווה ומשתהה בטבע, סופג את הערפל ואת עונות השנה לתוכו, מביט בתנשמת ובשאר ציפורים. השירים כתובים לעיתים כלחישות. כאילו היו שיבולים שנשמטו בשולי תלם, אחת-אחת. בפואטיקה הזאת היער והעצים הם לא רק מושא תיאור אלא ישות פעילה, כמעט בעלת תודעה. "מְחוּץ לְרֶשֶׁת הַשְּׂבִילִים בְּצֶל סִבָּה נְמוּךְ - עֶרְסֵל" (עמ' 40).

לצד המרחב הצומח והנושם, יש בספר הזה קווי רוחב אחרים: שירי אהבה מרוסנים ומאופקים, אולי אפילו חבויים מדי; "שְׁנֵתִים מְאֵז הַפֶּעַם הָאֲחֵרָוֹנָה / שׁוֹב בְּחֶצֶר הָעֵרֶב שְׁלָנוּ גְּחִלִּית / מְצַתֵּת אוֹר יָרֵק, הַמוּמָה" (עמ' 28), ובד בבד לא מעט משירי הספר נוגעים גם בשאלות של זהות. לא שאלות פוליטיות של זהות מגדרית או לאומית, אלא זהות במובן צנוע יותר: מי אני בתוך העולם הזה, מה נישא ממני כשאני עומד אל מול הטבע הזה של העולם. השירה של אסף מתמקמת בתוך קיום שביר שבו האדם הוא לא שליט הטבע ולא נבדל ממנו, הוא אחד מריבוי קולות, כאלו שאולי שכחנו איך להקשיב להם; "עֵלָה רֵאשׁוֹן שֶׁל שִׁיר / שְׁלָף מְצִיץ, אֶלוֹן, אֶלָּה, או יֵרֵק עֵשֶׁב? / עֵלָה רֵאשׁוֹן אֲבָל / לְאִיזָה גְבֵה הוּא מוֹשֶׁה?" (עמ' 56).

העפרוני מאפשר לי להציע את מה שנראה כאפשרות פואטית חדשה: שירה פוסט-אקופואטית-פסטורלית. רוצה לומר, שירה שכבר אינה יכולה להרשות לעצמה לברוח אל פסטורליה אידילית, אך גם אינה נכנעת לשיח האקולוגי הנזפני.

היא מכירה בפצע, אך מחפשת את האינטימיות שנותרה. שירה שלא מייפה ולא מוחה אלא מאפשרת מקום.

אם השירה הפסטורלית המסורתית הציעה טבע מפויס ובלתי משתנה, ואילו האקופואטיקה של הדור האחרון ניסתה להציג את משבר האקלים והניכור, הרי שאצל אסף יש ניסיון שלישי: שיבה עדינה למגע עם סדקים, עם שתיקה ועם זיכרון של קרבה.

ואולי זו תרומתו הגדולה של אסף. הוא מחזיר את הפואטיקה של הטבע למקום שבו היא לא אמורה להסביר את עצמה. אין כאן פאנץ', אין פרשנות. יש רגעים. יש קשב. יש סגנון של שירה המציעה שהות. ספרו של אסף אינו הצהרה אקולוגית ואינו מחווה רומנטית. הוא פואטיקה של הרף עין. שירה שבונה מרחב קטן שבו הענף, הציפור והאדם יכולים שוב לחלוק שקט.

מנעולו של בית | שרה ליבנה

הייתי אומרת שעכשו אין אור
ומה עם הלבוב המואץ של העץ
הייתי אומרת שהגזים, שיש צרה בגזום
אבל העץ המתפרץ חי ונושם
שהכל לחוץ יותר
אבל כה דבורת הדבש
יונקת את מלוא צוף ההדר
ושמשמש שורפת
ומה עם צלו המציל של העץ
וגם שלפעמים שערים לא נפתחים
והקוד לא נענה עוד
והמפתח יכול להשבר.

השכנה | שחף ארז

הַרְגֵשְׁתִּי כֹּל רָגַע
וְשִׁיר שְׂכִינָה

כָּבַר נִכְר בְּקִצָּה הָעֵט
הַלְמָה זָעָה
צַל כַּנֶּף עַל דָּף

וְנִפְלָה אֲדִנִית הַשְּׂכִנָּה
עַל חֶבֶל הַכְּבִיסָה

הַקְטוּס הַתְּפִיזָר לְכֹל תְּפִיזָה
אֲוִיר בְּעַר קוֹצִים
יְבֹשָׁה זָעָה

וְלֹא נִכְר שִׁיר שְׂכִינָה
וְקִצָּה הָעֵט מִדְּבָר
וְנוֹרָא

נוֹרָא חֶבֶל.

מִרְגֵּשׁ הַיִּתִּי
עַל סֹף שְׂכִינָה

האישה מגשר כפר מנחם | לירון גרייף

בבְּקָרִים הַמְקֻדְּיָמִים
לְהַתְּלֵהט
דְּמוּתָהּ אֵד מִתְאַבֵּר
מַעַל הַגֶּשֶׁר.

נְבֻעוֹל גּוֹפָה נֶרְכּוּ,
לְבוּשָׁה נְזִירִי -
פָּרַח יְחִידָאִי בְּשֹׁדֵה
הָאֶסְפֵּלֶט וְהַבְּטוֹן.

מִבְּטָה מְטִיל צֶל כְּשׁוֹף
עַל הַטּוֹר הַמְתַּגַּעֵשׁ,
בְּיָדָהּ דָּגַל וְזָרִיחַתוֹ הַצְּהָבָה
מְקַדֶּירָה אֶת כְּבִישׁ שֵׁשׁ.

כְּשֶׁאֲנִי חוֹלֵף תַּחְתֶּיהָ,
קוֹפֵא הַזְּמוֹ בְּוִרִידִים
וְטַעַם מִתְּכַת עוֹלָה בְּגָרוֹן.
אֲנִי מְבַקֵּשׁ לְבַלַּע אֶת הַמְּלִים,

לְשַׁחֵק אֶתוֹ עַל הַלְּשׁוֹן -
עַד שֶׁאֲאָמִיּוֹ לְהַבְּרוֹת הַשְּׁבוּרוֹת,
עַד שֶׁהוּא יִשׁוּבוּ לְהַתְּגַלְגֵּל,
יִתְמוֹסְסוּ כְּמוֹ סֶכֶר:

מְנַחֵם

כְּפָר

גֶּשֶׁר

ארץ פצע | גרגורי גורדון

אני חוזר לארץ פצע
אור היום תרסיס פלפל
ונוף אדם כצל

אני חוזר ליום מותי
בחיק הזר של ילדותי
תנים מסתובבים בשכונתי
כמו מחבלים
לטרף את חתולי הרחוב

אני חוזר לארץ המכאוב
לקטף את פרי העץ המאשים
לחם המתפזר בתוף בטני

אני חוזר לחתף את זר השרשים

יחף | גיל אליאס

בְּעֶזְרַת הַשָּׁמַיִם שֶׁל מֶטֶה
אֲנִי מְבַקֵּשׁ לָלֶכֶת
בְּסִמְטָה דְּחוּסַת הַבְּנֵינִים
הַכְּבוֹיָה בְּעֶרְפֶּל. כָּכָה:
לא אֲנָשִׁים וְלֹא נְעִלִים.

פסים | לורן מילק

בְּצַעַר קִדְמוֹנִי
אֶתְקַשֵּׁט כְּנַחֵשׁ

בְּלִשׁוֹן אֲרָגְמוֹ
אֶפְרִישׁ אָרֶס

בְּפֶרַח הַגְּפָרִית
אֲדַע אֶת פּוֹטִיפָר.

פרומפטים או: שיחות עם קלוד | אלפרד כהן

כתב לי שיר פרדה. אתמול בערב נשברה כוס האספרסו שקנתה לי ריטה ליום הולדת ארבעים, הכוס נשברה בעודי שוטף אותה והרסיסים למזלי התפזרו בתוך הכיור. כתב לי את זה בצורה הומוריסטית.

תודה. נסה לשלב מאפיינים פואטיים של דניאל חארמס. קראתי על זמר שקבל השפעה לאלבום החדש שלו מצלופחים, כתב לי כל מה שאתה יודע על צלופחים והצע לי דרכים לשלב אותם בשיר הפרדה שאני רוצה לכתב.

יש לי משבר כתיבה, אני לא מצליח לכתב יותר, מחסום. אולי תוכל לעזור לי. אני מצרף לך את שלשת קבצי השירה שכתבתי, למד לעמק את הסגנון שלי וצר עבורי עשרה תרגילי כתיבה שמתוכם אכתב עשרה שירים. לאחר מכן כתב בקרת בונה על השירים והראה לי איך אוכל להשתפר. הצע בעצמך הצעות לשפור השירים.

מזמן לא ראיתי את השכו מהקומה השניה, אני חושב שהוא עוד במלואים, אני רוצה שנכתב יחד שיר בעגווע לשכו המלואימניק מהקומה השניה, זה צריך להיות שיר ביטניקי, חצוף, אף מעורר רגש, אולי שירה בפרוזה. מה אתה אומר? הוא אוהב לדבר אתי על העצים שברחוב, מצרף לך תמונה של העץ, מה אתה יכול ללמד אותי על העץ הזה?

אני מחליף מצעים וחושב על העתיד, המשפט הזה תקוע לי בראש ואני חושב שזה התחלה של שיר, בבקשה קח את השורה הזאת מכאן ותכתב שיר ותזכר לא להשתמש בדמויים (יש לך נטיה לעשות זאת). מה אתה חושב שהכי כדאי לי לעשות, להמשיך ולשכלל את הסגנון שלי או להמציא את עצמי מחדש? אני נוטה להמשיך באותו כוון. אני מצרף לך שוב את הקבצים לשירים שלי, כתוב לי שיר אחד בסגנון דומה ואת השני בסגנון אחר לגמרי. לא להשתמש בדמויים.

אֶהְבֵּתִי אֶת הַשׁוֹרָה הַזֹּאת שֶׁכָּתַבְתְּ בְּשִׂיחָה אֶתְמוֹל: כְּאִלוּ גַם הֵאָדַמָה הַתְּעִיפָה מִלֵּתֵת.
מְצִיעַ לְנִסּוֹת לְפִתּוֹחַ אֶת זֶה לְשִׁיר שְׁלֵם, אוֹלֵי אֶפְלוּ עִם חֲרוּזִים. הַנוֹשֵׂא שְׁלוֹ יִהְיֶה סוֹף
הָעוֹלָם, בְּדִיּוּק מִתְנַגֵּן כְּאִן שִׁיר חֲדָשׁ שֶׁל הַקִּיּוֹר וְזֶה קִפְץ לִי מִיָּד לְרֹאשׁ. אֵז שִׁיר עַל
סוֹף הָעוֹלָם, וְתִרְשָׁה לִי לְאַתְגֵּר אוֹתָהּ, אֶהְבֶּה בְּסוֹף הָעוֹלָם. אִיךָ אֶתָּה עִם חֲרוּזִים?

אֲנִי מְנַסֶּה לְהַבִּין לָמָּה אֲנִי מֵרַבָּה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּדַמְיוֹת בְּשִׁירִים שְׁלִי, הֵאֵם אֶתָּה מְכִיר
מַחְקָרִים אֶקְדַּמְיִים הָעוֹסְקִים בְּזֶה, אֲנִי רוֹצֵה שֶׁתִּכְיֹר לִי רְשִׁימָה שֶׁל עֲשָׂרָה שִׁירִים עִם
שְׁמוֹשׁ בְּדַמְיוֹת דּוֹמָה, וּלְט וִיטְמוֹ אֶצֶל אֶלּוּ גִינְסְבֵּרְג, וּלְטֵר בְּנִימִיו אֶצֶל עַמִּיחֵי חֶסוֹן
לְמִשְׁל.

כַּמָּה מְלִים יֵשׁ בְּסִדְרֵת הַסְּפָרִים בְּעִקְבוֹת הַזְּמַן הָאֲבוּד שֶׁל מְרַסֵּל פְּרוֹסֵט, אֶתָּה חוֹשֵׁב
שֶׁאֲנִי יָכוֹל לְכַתֵּב בְּצוּרָה הַזֹּאת? אֲנִי רוֹצֵה לְכַתֵּב שִׁיר בְּאֶרֶץ כְּזֶה, זֶה אֶפְשָׁרִי לְדַעְתָּה?
בְּהִסְתַּמְרוֹ עַל הַכְּרוּתָהּ אוֹתִי. בּוֹא נִנְסֶה לְכַתֵּב בְּהִתְפַּתְּבוּת, תִּתְחִיל בְּבִקְשָׁה בְּשׁוֹרָה
אֶחָת, אֲנִי אֶמְשִׁיחַ וְאֵז כָּל אֶחָד בְּתוֹרוֹ, הֵאֵם אֶתָּה מְכִיר אֶת צוּרַת הַכְּתִיבָה הַזֹּאת?
כְּתֹב לִי אֶת כָּל צוּרוֹת הַשִּׁירָה שֶׁאֶתָּה מְכִיר.

אֲנִי רוֹצֵה לְהַחְלִיף נוֹשֵׂא בְּרִשׁוּתָהּ, עֲזֹר לִי בְּבִקְשָׁה לְהַסִּיר אֶת הַרְקַע מִהִתְמוֹנָה
הַמְצֻרָפֵת. הַדְּבִק אֶת הַדְּמוּיִים הַמְפְּרָדִים עַל רְקַע חֲדָשׁ שֶׁל חוֹף יָם.

טשרניחובסקי | לארי וייסמן

עברתי, כמוכם, את מסע הדוי
מאזר לחשף - אבל אזרי שלי היה חזק יותר,
הנפילה קשה יותר. העט כבד בידי, העז
התעמם ודער. העברית, עבירי, היתה מחצב,
מתכת יקרה שצריה לפסל ביראה,
להשמר מסנוור ומכונה. ולכן
אני שרוף, צרוב אצבעות ושפתים,
חולף בפרוזדורים, גורר שכל מלים גנוזות
וקשורים מתים. הרעמה הבוערת
התמלאה אבקה, ומי צריה עוד יהודי
משתעל מעל ספר? אילאיל, אילאיל,
חזרי והציתי את פתיל עצמותי
ואבער שוב, ואשיר.

אהבה ראשונה

משוררים ומשוררות על השיר שגרם להם להתאהב בשירה. **הפעם: שחף ארז על "כתוב בעיפרון בקרון החתום" מאת דן פגיס**

כשהייתי ילד אבי נהג לומר לי לעיתים תכופות, כמעט בטקסיות, "הדבר היחיד שחשוב באמת הוא לקרוא ספרים". לא זכורות לי ממנו אמירות נרגשות על חיי משפחה, על בריאות או על מוסר ועבודה קשה. סביר להניח שהיו פה ושם אמירות שכאלה, אך הן לא זכו למעמד של ערך מהותי. מעשה הקריאה, לעומת זאת, הוצב על הר האולימפוס כאידיאל שיש לשאת אליו עיניים ולב כאילו שרק דרכו ניתן באמת לגעת בעולם ולהיות חלק ממנו.

בתור נער קיבלתי את הדברים כפשוטם. את כל תשומת הלב והפנאי, את הבכורה, הענקתי לפרוזה על רבדיה וסוגותיה, החל מיצירות קנוניות דרך ספרות עכשווית ועד כתבי עת בנושא כדורגל. קראתי מכל הבא ליד, אך כמעט שום דבר מעולמות השירה. ייתכן שדווקא משום שקדמה לפרוזה מבחינה כרונולוגית, ואולי בגלל אותו משקל היסטורי שדבק בה, נדמתה לי השירה כסוגה סגורה, כתובה בשפה חידתית וארכאית, והנפש שלי, שהייתה צמאה להיגיון, לתשובות ברורות ולהסברים לגבי שאלות קיומיות שונות, לא הצליחה לשאת את העמימות ואת הערפל שהציעה לי השירה.

נדמה לי שלא רק שהשירה לא משכה אותי, אלא שגם הדפתי אותה במופגן. אולי הייתה זו תנועת מרד כנגד סגנון ההוראה והלמידה של שירה בבית הספר, שהיה בו היבט כופה ומלאכותי. זכורים לי במיוחד טקסי זיכרון מהבילים ונוטפי זיעה ברחבת אספלט אדומה-שחורה שבהם הוקראו שוב ושוב אותם השירים שנה אחר שנה. המילים חלפו לידי, רפרפו בשולי הבגד. הן לא חדרו פנימה, לא נגעו. כך זה הרגיש אז, אבל היום אני יודע לומר שעל אף תנועת ההדיפה ההיא, באחד מהטקסים משהו בכל זאת נחתם בי.

זה קרה בשיר "כתוב בעפרון החתום" של דן פגיס. לא המילים עצמן – אליהן חזרתי רק בתקופה מאוחרת יותר – אלא עניין ראשוני יותר, גולמי יותר: הריבוד, ההדהוד והמעגליות המקופלים בשירה.

שירו של דן פגיס נכלל במחזור השירים "קרון חתום" שהתפרסם בקובץ שיריו השלישי, "גלגול" (אגודת הסופרים העבריים, 1970). מדובר בשיר שהוא כמו לחש

קצר, תשע-עשרה מילים בלבד, אבל כזה שכל קריאה בו פותחת צוהר נוסף, חושפת שכבה נסתרת ומעוררת תנועה כמו של נחש קוברה מהופנט.

על אף הקשר ההיסטורי הברור לתקופת השואה, השיר היה עבורי ועודנו, הרבה מעבר לכך. הוא מאפשר פתח להתבוננות ברמות שונות של משמעות וחיבור אינטימי לשפה העברית ולהיסטוריה. מילים כמו "חתום", "הבל" ו"בן אדם" טעונות הדהודים מקראיים, פיוטיים וקיומיים, ונוגעות בי בעומק שבו ההיגיון נאלם.

סיומו הפתוח של השיר, המוליך אל ראשיתו, מוביל למפגש עם תנועה מחזורית, כמעט מיסטית - כמו מחרוזת שאין לה התחלה ואין לה סוף. אין פתרון, רק גישוש, חיפוש, שאלה ומשאלה. והבל, הבל רב, העוטף את הכול. כמו בחיים, השיר מסתיים בקטיעה שהיא בעצם המשכיות של דבר אחר. מעגליות אין-סופית.

בשנים האחרונות השירה מציעה לי נקודת מבט אחרת על העולם. לא מתוך מקום שמבקש אחר תשובות ופענוח, אלא מתוך מקום שחש בנוח עם התבוננות ושהייה. אני כבר לא הודף אותה, אלא הולך בשירה כבתוך כישוף, אחוז פליאה מאיכויות הליטוש והדיוק, מהמוזיקליות שבה, מהמעט המקפל בתוכו את הריבוי, מהסמוי המאפשר מפגש עם החד-פעמיות של הקורא. זוהי פליאה מעמימות וספק המחזיקים את הקיום ולא דווקא מבהירות המבקשת לסדר אותו, פליאה מהמבט הפנימי הנשלח אל הערפל - לא כדי לפזרו אלא כדי להתאהב בו.

ארגז הכלים של השירה (שיעור חמישי)

נעה שבתאי על הפסיחה

צורתו של הטקסט היא ככל הנראה המאפיין הראשון המסייע לנו לזהות שירה. אומנם ראינו בטור הקודם שצורה עשויה להיות כזאת המתבססת על מסורת בת מאות שנים, אבל גם אלו שלא בקיאים במסורת שירה קלאסיות, ואף אלו שלא נענים לכבליה, יודעים לזהות שירה ככזאת באמצעות האופן שבו המילים מונחות על הדף: שורות קצרות, חריזה ומשקלים, שכן אלו נתפסים בעינינו כאלמנטים שיריים.

עוד ארחיב בעתיד על החריזה, המשקלים והמוזיקליות שהשירה מחויבת לה, אבל הפעם אתמקד בצורניות הכמעט מובנת מאליה של השירה: השורות הקצוצות, או יותר נכון מה שמאפשר את קיומן – הפסיחה. כנרמז משמה, הפסיחה מייצרת לנו דילוג, שבירה מסוימת. הפסיחה היא מעניינה של השירה, כי היא במהותה משבשת את הסדר הצפוי, הרפרנציאלי של השפה. היא שוברת את היום-יומיות שבה. לכן כדאי שלא לראות בה רק היענות עיוורת, כניעה או אמונה ריקה שכך נראית שירה, שהרי תפיסה כזו תמנע מאיתנו לראות את הפתח שהפסיחה מספקת לנו להבנת השיר.

לפסיחה יכול להיות תפקיד מוזיקלי והיא יכולה לשבור את המשקל או אפילו להפתיע ולשבש את מיקומו הצפוי והמובן מאליו של החרוז בסופי הטורים. לפסיחה כזאת נקרא "צזורה". אך תפקידה התוכני של הפסיחה הוא מענייננו היום. בבסיסה של פסיחה זו מצוי מתח, אולי המתח של השירה, והוא זה שבין צורה ותוכן. בעוד שמשפטים בעלי היגיון תחבירי ישתייכו לאותה השורה, הפסיחה שוברת את המבנה הרציונלי של התחביר ולמעשה משבשת את התנועה התחבירית. כך למשל בשיר ללא שם ליונה וולך, שכתוב כולו ברצף פסיוחת: "וְזָה לֹא מָה שֶׁ / יִשְׁבֵּיעַ אֶת / רַעְבוֹנִי לֹא / זֶה לֹא / מָה / שֶׁיִּנְיֵחַ אֶת / דִּעְתִּי / לֹא / זֶה לֹא זֶה". (מתוך: "תן למילים לעשות בך", הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2018) השיר נפתח בו' החיבור, אך בלי כותרת. נדמה כי עצם קיומו של השיר מהווה פסיחה לחלק שהושמט. השורה הראשונה נשברת באמצעות פסיחה המפרידה בין האות"ש" הפותחת פסוקיות העשויות לענות על השאלה "מה". השבירה משבשת את ההיגיון התחבירי, שכן

אות שימוש לא עומדת בזכות עצמה, אבל גם מדגישה את הדבר שהשיר מדבר עליו - אי היכולת לגעת ב"זה".

דבר נוסף המתקיים בזכות הפסיחה הוא העמדת המילים "מה", "דעתי" ו"לא" כמילים היחידות הזוכות לטור בפני עצמן. אין לנו דרך לדעת מה זה "זה" אשר לא ישביע את הרעב, אבל ייתכן שהפסיחות עשויות לספק לנו רמז: "זה" הוא "מה שדעתי לא", כלומר הדבר הזה, שלא יכול להשביע את הרעב, הוא ההפך מתודעתה של הדוברת.

כמובן שהאפקט שהפסיחה מייצרת בשיר אינו חד-ערכי ותלוי בסגנון השירי, במסורות השיריות ואף בסגנונה האישי של המשוררת. אין בטור זה יומרה לנתח ולאפיין את כל סוגי הפסיחות שנוצרו אי פעם בשירה אם כי להתבונן בה גם ככלי בארגז הכלים שלנו, ולעשות בה שימוש מושכל כקוראים. שימוש כזה ידרוש מאיתנו שלא ליפול בקריאה האוטומטית, זו המוותרת על הפסיחות לטובת ההיגיון התחבירי, אלא להידרש לקריאה איטית ולתשומת לב, היוצאות מנקודת הנחה שהפסיחה בשיר אינה רנדומלית.

המטריקס

מעקב צמוד: האם הבינה המלאכותית כבר כותבת שירה טוב יותר מאיתנו? והפעם, האם היא יכולה לכתוב שיר שלי, **אלון ארד**.

אותי הבינה המלאכותית לא תחליף. היא תחליף את אנשי שירות הלקוחות, את רואי החשבון, את המתכנתים, את המהנדסים, את המתמטיקאים, אבל אותי? אותי היא לא תחליף. אני משורה. אני אומן. יש לי קול ייחודי שאין לטעות בו. השירה שלי מבטאת את האינדיבידואל שאני, שהוא יחיד במינו כמובן, סובייקט בעולם! לכן, אין לי צל של ספק, הבינה המלאכותית לעולם לא תוכל לכתוב שירה כמוני. אותי היא לא תחליף!

כלומר, אלא אם כן אכניס לה עשרה שירים שלי, אבקש ממנה לנתח אותם ואז לאחר שאוודא שהיא אכן "הבינה" את השירים בצורה הגיונית ומתקבלת על הדעת אבקש ממנה לכתוב שיר נוסף שיכול להשתלב ביניהם. אז, אז יכול להיות שהיא דווקא כן תחליף אותי, כי הבינה המלאכותית אולי לא בוראת, אבל היא בהחלט יודעת לחקות. בינינו, אני לא בטוח שהמשפט הזה לא נכון גם לגביי. אני לא יודע להגיד בוודאות כמה מהשירה שלי היא חיקוי וכמה בריאה. אם הייתי צריך לזרוק מספר הייתי אומר שלפחות 95% מהשירה שלי היא חיקוי במודע או שלא במודע. אולי זו אפילו הערכת חסר.

אז איך נראה שיר שכתב צ'ט ג'יפיטי במטרה לחקות אותי? קצת שטחי לטעמי, אבל מזכיר בקווים כלליים... קצת... קצת כמו צל של השירה שלי שמושלך על הקיר... פאק, פאק, פאק.

צל

הסֵטָתִי אֶת הַוִּילוֹן
כְּדִי לְרֹאוֹת אֶת הַצֵּל,
לֹא אֶת הָאוֹר.

אוֹר חוֹדֵר גַּם מִבַּעַד חֶרֶד.
צֵל צָרִיף מְקוּם.

בַּפְּנֵה, עַל הַקִּיר,
פֶּלֶט גֹּף -
מִיִּשְׁהוֹ שְׁעֵמֵד כָּאֵן קֹדֵם
וְלֹא הֵעֵז לְהִתְיָשֵׁב.

הַכְּנָתִי כּוֹס תָּה
כְּדִי לְרֹאוֹת אֶת הָאֲדִים,
לֹא לְשִׁתּוֹת.

הַגּוֹף שְׁלִי לֹא יָדַע
מָה לַעֲשׂוֹת אָז
הוּא נִשְׁעַן.

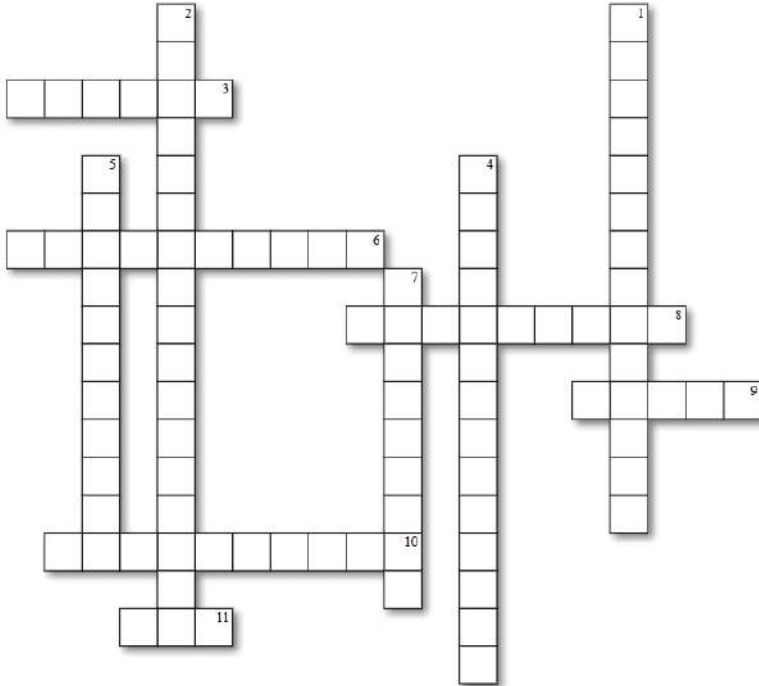
דבר השופטים: רגע, רגע, רגע, אז אתה בעצם אומר שכתובת הסטור הזה היא הסטת הווילון, השיר שלך הוא הצל שמצטייר על הקיר, ואני הגוף הנשען כי לא כתבתי שיר חדש כבר איזה חודש וחצי ועמוק בפנים קיוויתי שזה יעזור לי לחזור לכתוב שירה ולא רק מבחנים בספרות? לא... די נו... אתה מחולל מילים מבוסס סטטיסטיקה... אין סיכוי שלכל זה באמת התכוונת.

מיטב המילים במרע סדרן | תפזורת

ח	ק	י	מ	ו	נ	ו	ק	א	ק	י	ד	א	צ	ג	ו	פ	י	ר	מ
ז	ר	י	נ	י	ע	ו	מ	נ	ו	ח	י	נ	ר	ו	ש	ו	ש	ו	א
י	מ	י	כ	כ	נ	ק	ה	י	נ	ד	ה	ה	ל	ה	ה	מ	מ	א	ל
ל	י	נ	א	ו	ר	א	נ	י	מ	ש	ו	ש	ו	א	ח	צ	פ	י	מ
ס	ק	מ	ל	מ	ל	ע	י	ס	ע	א	ע	נ	ז	ג	א	מ	א	ו	ל
ק	ה	ה	ק	ל	ה	ק	ה	ק	ש	ר	ק	ה	י	ל	ל	א	י	י	א
ל	פ	ו	ג	ו	ס	ח	ג	ו	נ	י	ו	ד	ד	ו	ע	ו	ו	ו	ר
י	נ	ו	ז	י	ד	י	נ	י	נ	ו	ר	ו	ר	ו	ד	ו	ר	ו	י
ש	ר	ק	נ	פ	נ	פ	נ	ט	נ	א	י	ט	נ	פ	נ	ק	ר	ש	נ
ו	צ	ו	י	ה	נ	ה	ו	ג	ש	ג	ד	ק	ל	ל	א	ג	י	י	ד
ש	ר	י	ב	י	נ	ה	ת	ב	י	ר	ש	ל	י	ט	נ	ו	ס	י	נ
נ	ה	ו	ל	ו	ל	ד	ש	ר	ר	ד	ר	ד	י	ר	ה	ר	מ	ר	ר
צ	ז	ר	א	ו	ר	ז	צ	ד	י	ש	ד	י	ג	נ	א	י	ה	נ	א
ח	ה	י	ב	ל	י	ח	פ	י	ו	ב	ל	י	ח	ה	י	ה	ח	ה	ח
ו	מ	ז	מ	ז	מ	ז	מ	ז	מ	ז	מ	ז	מ	ז	מ	ז	מ	ז	מ
ר	ל	ה	י	ב	י	ר	ב	י	ר	ב	י	ר	ב	י	ר	ב	י	ר	ב
י	ע	ל	ע	ב	צ	ל	ע	י	נ	ו	ע	ב	צ	ל	ע	י	נ	ו	ע
ר	מ	ל	ש	ט	מ	ר	ד	ל	ש	ט	מ	ר	ד	ל	ש	ט	מ	ר	ד
ח	נ	ט	ס	ד	ס	ט	ח	נ	ט	ס	ד	ס	ט	ח	נ	ט	ס	ד	ס
י	נ	י	נ	י	נ	י	נ	י	נ	י	נ	י	נ	י	נ	י	נ	י	נ

1. מחבר הספר "היה לי פעם נסיר"
2. מחבר הספר "סביב הבית אין
3. חיות בר"
4. מחבר הספר "ומה אם הליבידו
5. לבדו?"
6. מחברת הספר "שרף"
7. מחברת הספר "עכשיו יותר טוב"
8. עורך כתב העת "הו!"
9. מחבר הספר "פפוקה"
10. מחברת הספר "חרציות"
11. מחברת הספר "על שפת מה?"
12. מחברת הספר "מוצא הדרכים"
13. מחברת הספר "בתוך השעה"
14. מחברת הספר "איך ריקוד כזה ולא
15. מחברת הספר "היה"
16. מחברת הספר "מועדון בית הרוחות"
17. מחברת הספר "רוק"
18. עורך האסופה "בלי להישיר מבט"
19. עורכת האסופה "כן!"
20. מחברת הספר "העפרוני"
21. מחברת הספר "הזמנים הרועדים
22. מחברת הספר "שלנו"
23. מחברת הספר "וכל זה לעולם יתחיל
24. מחברת הספר "ולא יחדל"
25. מחברת הספר "מה תעשי"

משבצות | תשבץ

מאונך

1. השורה האחרונה בשיר "ההיסטוריה של הפרט" לדליה רביקוביץ'
2. ספר שיריו הראשון של אשר רייך
4. כתב את הספר "תרבות הדברים הנמסים"
5. כתב את הספר "דבר שאינו אור"
7. ספר שיריה האחרון של אפרת מישורי: "... ושירים בודדים"

מאוזן

3. לפי דן פגיס, מה "הם בהחלט היו"?
6. ספר שיריה האחרון של טל ניצן
8. כתבה את הספר "אוטופיה"
9. על שם מי נקראים הרחובות שבהם עדי קיסר מפחדת ללכת?
10. כתבה את הספר "גורי רוח"
11. לפי ג'רמי פוגל, תל אביב היא...

תשובות בעמוד הבא...

תשובות

מיטב המילים במרע סדרן

11. משה אוחיון	1. גיורא פישר
12. חזי לסקלי	2. גלעד מאירי
13. טל שמור	3. רועי ליטן
14. עלמה זהר	4. שירי פסל
15. מיכאל קגזנוב	5. דפנה דרוקר
16. דורית ויסמן	6. דורי מנור
17. צוריאל אסף	7. נועם נוי
18. יערה שחורי	8. רמי פוגץ'
19. אוסיפ מנדלשטם	9. יעל צבעוני
20. קמה שיר	10. דנה אמיר

משבצות

מאוזן

מאונך	3. בני אדם
1. בכל אלה הייתי לבד	6. היער שבדינו
2. בשנה השביעית לנדודי	8. מישל פלצ'יק
4. גדיאל אברהם דהן	9. גברים
5. דניאל מ' בראון	10. אוריין רוזנר
7. אישה נשואה	11. מים